

НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

СЕРІЯ 7
РЕЛІГІЄЗНАВСТВО
КУЛЬТУРОЛОГІЯ
ФІЛОСОФІЯ
ВИПУСК 7 (20)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

НПУ імені М.П.Драгоманова

ДО 170-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ

КИЇВ-2005

•

УДК051
ББК95
НЗ4

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №7. *Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*: 36. наукових праць. - К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. - № 7 (20). - 231 с.

У статтях розглядаються актуальні проблеми наукових досліджень докторантів, аспірантів, викладачів вузів та співробітників наукових установ України з питань релігієзнавства, теорії та історії культури, філософії.

Редакційна рада:

В.П.Андрущенко	доктор філософських наук, професор, академік, АПН України, ректор НПУ імені М.П.Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>)
А.Т.Авдієвський	Почесний доктор, професор, академік АПН України
В.П.Бех	доктор філософських наук, професор;
О.В.Биковська	кандидат педагогічних наук, доцент
В.І.Бондар	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Г.І.Волинка	доктор філософських наук, професор, академік УАПН <i>заступник голови Редакційної ради</i>)
А.П.Грищенко	доктор філологічних наук, професор, академік АПН України
П.В.Дмитренко	кандидат педагогічних наук, професор
І.І.Дробот	доктор історичних наук, професор
М.І.Жалдак	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Л.І.Мацько	доктор філологічних наук, професор, академік АПН України
О.Г.Мороз	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
О.С.Падалка	кандидат педагогічних наук, професор
В.М.Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
В.К.Сидоренко	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
М.І.Шкіль	доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України
М.І.Шут	доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН України

Редакційна колегія

Андрущенко В.П.	- доктор філософських наук, професор, академік АПН України;
Бех В.П.	- доктор філософських наук, професор;
Бондаренко В.Д.	- доктор філософських наук, професор;
Волинка Г.І.	- доктор філософських наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>);
Дорога А.Є.	- кандидат філософських наук, доцент (<i>відповідальний секретар</i>);
Закович М.М.	- доктор філософських наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>);
Зязюн І.А.	- доктор філософських наук, професор, академік АПН України;
Лубський В.І.	- доктор філософських наук, професор;
Семашко О.М.	- доктор філософських наук, професор;
Панченко В.І.	- доктор філософських наук, професор;
Яроцький П.Л.	- доктор філософських наук, професор.

*Схвалено рішенням Вченої ради НПУ
імені М.П.Драгоманова*

© Автори статей, 2005
© Редакційна рада, 2005
© НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005

Поліщук О.П.

ЕСТЕТИЧНИЙ ОСОБИСТІСНИЙ СМИСЛ Я І ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ (ДО ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО МОТИВУ ТВОРЧОСТІ)

Чому людина творить? Що спонукає її до цього? Як впливає на її креативний потенціал та результативність творчої діяльності наявність в структурі її духовної сфери розвинутого естетичного компонента? Які естетичні чинники, пов'язані з духовним життям людини, впливають на продуктивність її професійної діяльності: художньої творчості, наукового пошуку, інженерно-технічного винахідництва та подібного?

Якщо вважати діяльність митця, вченого, винахідника чи пересічної людини, які оригінальним, новим способом створили інновацію, а найчастіше творчість розуміється саме так, вмотивованою, то слід визнати наступне. Наявність мотиву діяльності, який стимулює сам творчий акт, не залежно від сфери його протікання, базується на певній меті та має зміст. Однак, не завжди така мета має чітко окреслений для суб'єкта творчості характер, та й її зміст може сприйматись або оцінюватись в якості неактуального. Така ситуація, іншими словами, засвідчує наявність особистісного смислу (сенсу, змісту) творчого акту. Кожна людина сприймає та оцінює будь-що через призму його предметної або символічної цінності передусім для себе самої.

Тому спробуємо дати відповідь на таке питання: чи впливає особистісний смисл естетичної (художньої) самосвідомості особистості, сформованої внаслідок ..включення у різні види естетичної діяльності, на її творчі можливості? Які чинники визначають взагалі наявність естетичного особистісного смислу (сенсу, змісту) в діяльності людини-творця? Щоб дати відповідь на це, треба також осмислити проблему семантичного поля поняття „естетичний мотив" у контексті проблеми стимулів творчості, і розглянути питання доцільності використання поняття „естетичного особистісного смислу творчості" в сучасній філософії та естетиці.

Поняттю естетичного мотиву фактично не приділяється увага у вітчизняній естетичній думці, а також воно загалом є мало вживаним у філософії. Однак, поняття

естетичної потреби та естетичного смаку, з нашої точки зору, не достатньою мірою сприяють аналізу і висвітленню проблеми стимулів творчої активності, в тому числі художньо-творчої діяльності. Зараз спостерігається підвищений інтерес науковців до розширення бази науково-теоретичної проблематики естетики і пошуку методологічної бази для естетичних розвідок. Але розробка понятійно-категоріального апарату естетики, як ми вважаємо, сприятиме більш поглибленому аналізу багатьох феноменів, зокрема художньої творчості та художнього мислення. Тому відпрацювання поняття „естетичний мотив”, з цієї точки зору, є цілком виправданим.

При осмисленні даної проблеми ми будемо спиратися передусім на творчий доробок вітчизняної та світової психології творчості, передусім так названі діяльнісні та психологічні концепції мотиву і мотивації, враховуючи майже столітнє опрацювання нею даного питання. Також нашу увагу привернув термін „мотивування у мистецтві”, наведений в енциклопедичному словнику „Естетика” (1989). Дане поняття потрактовується як сукупність зв'язків та опосередкувань окремого компонента твору мистецтва, що зумовлюють його функціонування у складі художнього цілого. А також ним позначається відповідний аспект майстерності актора, що виявляється у його здатності підпорядковувати будь-який елемент твору мистецтва художній доцільності. Серед монографічної літератури ми знайшли лише одну працю, в якій привертається увага до даної проблеми. Мова йде про монографію О.Оніщенко „Художня творчість у контексті гуманітарного знання”.

О.Оніщенко пропонує надати терміну „мотивування” статусу самостійної понятійної одиниці, що сприятиме активізації осмислення феномена художньої творчості при розгляді та аналізові стимулів останньої, художнього пізнання внутрішнього світу героїв у контексті проблеми взаємовпливу автора і твору. Як вважає автор, „перед дослідником відкриваються значні можливості, якщо до тезауруса художньої творчості буде запроваджено тріаду: мотив - образ - мотивування, яка має функціонувати саме у такій послідовності, що дасть можливість реконструювати логіку руху творчого процесу” [2; 94]. Розробку поняття мотиву пропонується здійснювати через поняття „художній образ”. Відправним пунктом має стати бергсонівське положення, що художній образ притаманний тільки одному митцеві і ніколи не може виникнути у іншого. На відміну від образу, однаковий мотив може виникнути у творах різних авторів. Проте, його образна реалізація буде завжди унікальною через неповторність кожної творчої особистості. Отже, „...мотив виконує функцію своєрідного художнього орієнтиру” [2; 94]. Подібна думка, з нашої точки зору, заслуговує на увагу.

Однак, ми пропонуємо до ужитку поняття „естетичного мотиву” задля дослідження суб'єктивної основи творчості - стимулу художнього мислення як підґрунтя творчості. Тобто, надаємо перевагу в аналізі не „логіці” формування художнього образу, не певним особистісним якостям митця, який вміє створити художній образ (художні образи як елементи цілого - твору мистецтва, сформувавши

в інновації внутрішні закономірності їх поєднання), не комунікативним аспектам творчого процесу і художній рецепції, а причинно-факторній системі творчого акту, і художньо-творчого у тому числі. Точніше, її суб'єктивному підґрунтя - особистості як творцеві. В зв'язку з цим, ми вважаємо, проблемі мотиву у творчості слід надати іншого аспекту розгляду. Задля цього розглянемо творчі здобутки психології художньої творчості.

Аналіз довідникової та монографічної літератури у цій науковій галузі призводить до вельми неприємної думки: поняття мотиву і мотивування попри тривале опрацювання трактуються неоднозначно. Іноді має місце взагалі ототожнення понять „мотив“, „стимул“, „потреба“, „нахил“, „установка“, „цінність“. І найчастіше під мотивом розуміють:

- внутрішній стан, що спонукає людину до дії, вчинку, діяльності, творчості;
- підтвердження або виправдання, що подається людиною як причина своєї діяльності;
- загальна спонукальна установка до дії, поведінки, діяльності.

При аналізі проблеми мотивування зазначається, що воно специфічне у кожному випадку, але ґрунтується на певних нахилах, потребах, прагненнях особистості, спрямованість яких обумовлена конкретною метою її діяльності. Тобто, при такому підході до проблеми аксіомою вважається: діяльність завжди визначається певним мотивом. Проте, останній є результатом низки причин (потреб, схильності, спонукальної цінності мети, наслідування тощо). Всі вони можуть потрактовуватися мотивами активності, поведінки, діяльності, творчості. Деякі з них можуть один одному суперечити. Інший теоретико-методологічний підхід базується на думці, що мотивування слід розглядати як загальне спонукання чи нахил до діяльності без визначення мети або спрямованості. Тут має місце активність, визначена домінуючим фактором в конкретній ситуації життєдіяльності, в яку включена людина.

Для нас цікавою є думка, що відношення мотиву діяльності ґрунтується на меті діяльності. Як зазначав з цього приводу А.Леонтьєв в праці „Образ світу“, людина бачить певний предмет через його предметне значення для себе. Предмети та їх об'єктивні зв'язки набувають для людини цінності з точки зору їх „особистішого смислу“ як „для-себе-буття конкретного суб'єкта“.

А також викликає інтерес творчий доробок А.Маслоу, одного з найвідоміших представників так названої гуманістичної психології. Він вважає, що людина за своєю родовою суттю прагне до „буттєвих цінностей“. Це „метапотреби“, що вирізняються докорінно з усіх різноманітних її потреб: істина, краса, досконалість, добро, простота, справедливість, порядок, честь. Вони необхідні особистості для самоактуалізації і самореалізації. Завдяки їм людина „занурюється в життя“, безкорисливо його переживає та відчуває власну значущість. „В деякому цілком визначеному та емпіричному сенсі, - пише А.Маслоу, - людині необхідно жити в красі, а не потворному, точно так же як їй потрібна їжа для голодного шлунку або

відпочинок для стомленого тіла. Я наслідуюсь стверджувати, що насправді ці буттєві цінності є смыслом життя для більшості людей хоча багато навіть не підозрює, що вони мають такі метапотреби". [1; 111]. Такі «метапотреби» або «буттєві цінності» виступають важливим елементом людського існування, системи життєвих цінностей людини, в тому числі естетичних та художніх.

В позиції-А.Маслоу нас зацікавлює насамперед думка про мотив, потребу і цінність як внутрішні детермінанти людської активності, поведінки, діяльності. А також зазначення значущості естетичного начала в людському житті в якості деяких „буттєвих цінностей" („метапотреб"). Потреби в красі, досконалості, простоті, можливо й порядку як гармонії, зазначені дослідником, можна потрактовувати саме в якості естетичної мотиваційної основи творчості. Такі „метапотреби" або „буттєві цінності" зазначаються як необхідні для самоактуалізації та самореалізації особистості. Тобто, вони відносяться не до вітальних і соціальних, а до духовних потреб, цінностей, мотивів діяльності.

У зв'язку з думкою А.Маслоу, можна пригадати слова відомого вченого, який залишив помітний слід у історичному поступі сучасної математики - А.Пуанкаре. Він зазначав, що знає, коли математичний доказ істинний: коли він красивий. Для вченого у його творчості важливим був естетичний компонент в структурі математичного виведення і доказу. Це засвідчує, що в творчості окремих митців, вчених, винахідників, не виключено, особливе значення, мав естетичний чинник. Цінним для продуктивності їх діяльності мав естетичний досвід і, можливо, сформований на його основі, специфічний мотив творчої діяльності - естетичний. І подібний феномен, з нашої точки зору, потребує наукового аналізу передусім представниками естетичної науки.

Інтерес викликає також і специфіка мислення А.Пуанкаре. Як зазначав вчений, математичний доказ для нього є „...не простим поєднанням силіогізмів: це силіогізм, розташований у певному порядку, і порядок, в якому розміщені елементи, набагато важливіший, ніж самі дані елементи". „Якщо у мене є чуття...цього порядку, - стверджував вчений, - внаслідок чого я зразу можу пояснити всю сукупність розмірковувань, мені вже нічого боятися забути певний елемент; кожний з них сам собою займе своє місце". [3; 37] Як бачимо, відомий вчений придавав значення красі математичного доказу і вважав її певною „стрункістю" математичної процедури. До того ж стверджував, що подібна „стрункість" для нього побутує не у формі думки, ідеї, алгоритму або що, а у вигляді емоційно-чуттєвого реагування на ситуацію. Таким фактам значущості естетичного начала в творчому процесі, як ми вважаємо, слід приділяти увагу.

Враховуючи, що в науковій психологічній, філософській, естетичній літературі поняття мотиву не має чіткого та неоднозначного розуміння, з нашої точки зору, воно потребує подальшого уточнення. В зв'язку з цим, наважимося стверджувати наступне. Під естетичним мотивом будемо розуміти внутрішній стан людини-творця, що спонукає її до діяльності, який сформувався внаслідок наявного естетичного

досвіду або вроджених естетичних задатків (здібностей).

Для кращого розуміння значення естетичного мотиву в творчій діяльності розглянемо ще одну проблему - питання особистісного значення естетичного начала в житті суб'єкта творчості. Тобто, розглянемо проблему особистісного смислу естетично-художньої самосвідомості людини-творця.

З нашої точки зору, під естетичним особистісним смислом (сенсом, змістом) Я слід вважати наявність в структурі духовного життя особистості та її творчої активності естетичного мотиву, який впливатиме на мету діяльності, оцінку дійсності, самосприйняття тощо. Поняття „естетичний особистісний смисл творчості" пропонується нами до наукового вжитку задля кращого осмислення причинно-факторної системи детермінації творчого акту в різних видах продуктивної діяльності людини (художній творчості, науковому пошукові, винахідницькій діяльності). Також воно дає можливість більш поглибленого вивчення особливостей творчої особистості у деяких аспектах, передусім специфіці (спрямованості, мотивації тощо) її мислення та його творчого потенціалу. Поняття особистісного смислу діяльності достатньо широко вживається в психології художньої творчості. Однак, в філософії та естетиці фактично, на жаль, не побутує.

У філософії вживається поняття „смысл". Якщо врахувати наявність даного поняття у „Філософському енциклопедичному словнику" (2002), то це є свідченням його статусу у якості філософського терміну. За даним словником зазначаються такі семи поняття смыслу: „особливий зміст, яким людина наділяє прояви своєї життєдіяльності, предмети та явища об'єктивного світу в процесі його духовно-практичного освоєння і внаслідок цього надає їм певного значення в системі людської культури, в ієрархії суспільних цінностей"; „характеристика виразів природних, спеціальних наукових і штучних мов, яка визначає правомірність вживання цих виразів у межах даної конкретної мови"; „одна з ознак імені, що характеризує зміст", тобто все, що можна зрозуміти, коли поняття засвоєне. [4; 590]. У першому розумінні поняття смыслу фіксує зв'язок значущості конкретного виду (елемента, моменту) людської діяльності у різних її проявах для самої особистості. Однак, в даному випадку, немов би, у „тіні" залишаються самі мотиви і критерії, на основі котрих визначається значення предмета, явища тощо у житті людини. Тому, ми вважаємо, цілком виправданим уточнення змістового навантаження терміну „смысл" у плані конкретизації сфери його застосування та критеріїв цінності в особистісному аспекті. З нашої точки зору, цього можна досягти через використання у якості видового поняття по відношенню до терміну „смысл" поняття „естетичний особистісний смисл творчості". Воно розширює семантичне поле поняття „смысл", виступаючи однією з можливих смислових одиниць (сем), яка враховує сферу побутування і специфіку його денотата.

Вжиток поняття „особистісного смислу" пов'язаний з працями А.Леонтьєва, і потрактовуються воно сенсом людської діяльності, що охоплює простір між відношенням мотиву активності та метою дій. Як зазначав А.Леонтьєв, значення,

цінність представляють для індивіда об'єкти незалежно від їх відношення до його життя, до його потреб і мотивів, але особистісний смисл поєднує їх з реальністю самого його життя в цьому світі, з його мотивами. Тобто, це немов би „бачення” об'єкта через його предметне значення в ціннісному аспекті для конкретної особистості.

Однак, слід пригадати творчу спадщину І.Франка, зокрема його працю „Із секретів поетичної творчості” (1898). В ній мислитель пропонує до ужитку новий естетичний термін - „змисл”. Як зауважує І.Франко: „Все, що ми знаємо, є продуктом наших змислів - тобто доходить із зверхнього світу до наших мозкових центрів за посередництвом змислів. Не всі змисли однаково важні для розвою нашої душі, і вже елементарна психологія розрізняє вищі і нижчі змисли, тобто такі, що мають свої спеціальні і високорозвинені органи (зір, слух, смак, запах), і такі, що не мають таких органів (дотик зверхній і внутрішній)”. [5; 77-78]. Тут, як ми вважаємо, І.Франко потрактовує „змисл” як певний стимул творчості. І це викликає інтерес. Цікавим є й зв'язок даного феномена з естетичним почуттям, а також підкреслення думки про ієрархічну цінність різних за природою, особистісним значенням тощо „змислів” у творчості. Таку думку мислителя ми цілком поділяємо і вважаємо перспективною для осмислення у контексті проблеми суб'єктивних детермінант творчого акту.

Вживання поняття „естетичний особистісний смисл творчості” вимагає відповіді на питання: чи є якісна відмінність між звичайним та естетичним особистісним змістом Я? Також слід окреслити причини його формування як елемента духовної сфери особистості. Лише тому можна розглянути евристичний та креативний потенціал естетичного мотиву в творчій активності особистості, включеної в художню чи наукову творчість, винахідницьку діяльність або інший вид продуктивної діяльності людини.

З нашої точки зору, специфіка естетичного особистісного смислу в творчому акті полягає в механізмах чуттєвого компонента останнього. А саме, особливості естетичного почуття, що супроводжує Я у вищих творчих фазах. Емотивно-почуттєвий компонент може мати ситуативно-процесуальний характер, що виникає „тут і зараз” та базується на наявних на даний момент естетичних смаках, ідеалах, поглядах тощо особистості. Але він може, як ми вважаємо, ґрунтуватися й на естетичному досвіді особистості загалом, що сприяє активізації її уяви, фантазії, а також, можливо, формує у неї естетичні установки* (набуті нахили), внаслідок включення (або залучення) людини-творця в різні види естетичної діяльності (передусім художньо-творчу, естетично-рецептивну та художньо-рецептивну). Така думка виникає при ознайомленні з біографіями відомих митців, вчених, винахідників. Наприклад, А.Кекуле деякий час професійно займався архітектурою

* Питання суті та природи естетичної установки більш докладно розглядається нами у статтях „Естетична константа креативності особистості” (Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, психологія. - Х., 2004. Вип. 2 (20)), „Естетичні начала мислення” (Практична філософія. 2005. № 1).

(можна пригадати в зв'язку з цим його оригінальне - „архітектурне”, уявлення про будову молекули бензолу), І.Єфремов успішно поєднував професійне заняття палеонтологією та художньо-літературною творчістю, Л.Керрол - відомий математик і письменник, В.Освальд увійшов у історію передусім як Нобелівський лауреат з хімії, і менш відомим є факт, що він тривалий час був музикантом оркестру, О.Бородін досяг значних успіхів і в хімії, і в музиці (як вчений, та як композитор). І таких прикладів можна навести чимало.

Поява естетичних мотивів внаслідок тривалого або постійного залучення творчої особистості в різні види естетичної діяльності, з нашої точки зору, є важливим чинником особливої предметної орієнтації мислення суб'єкта творчості. Остання базується на виділенні не тільки типових, а й специфічних ознак та зв'язків предметного матеріалу, який осмислюється при опрацюванні творчої проблеми, та полягає у відборі, структуруванні, інтерпретації наявної інформації не лише на рівні актуального субстрату, а й „периферійного” - деактуалізованого чи взагалі анактуалізованого.

Таким чином, значний естетичний досвід формує певну культуру мислення або вид мислення, на який спирається творча особистість в своїй діяльності. (Правда, тут значення можуть мати ще й вроджені нахили, задатки). З нашої точки зору, справедливе останнє. Художнє мислення виступає основою творчого злету в діяльності не лише митця, а й винахідника, вченого, інженера. Іншими словами, його побутування слід пов'язувати не з сферою людської активності, а з процесуальною та предметно-причинною специфікою.

В даному випадку ми припускаємо, що феномен художнього мислення не слід пов'язувати з стильовим своєріддям і особливостями художньої культури конкретної епохи, а також з індивідуальним мислительним процесом, який властивий митцеві як особистості, включеній в специфічний вид творчості - художньо-творчу діяльність. Художнє мислення, з нашої точки зору, ґрунтується на наявності у певної особистості естетичного мотиву у творчості (в явній чи не проявленій формі); рефлексивності через своєрідний внутрішній діалог, завдяки якому перетворюється своє „бачення” світу в знакову форму; символізації як репрезентації дійсності (в якості предметної бази аналізу проблеми), так і появи творчої ідеї (здуми, конструкції, формулі абощо); емотивно-почуттєвому вираженні характеру протікання мислительного акту; інтуїтивності тощо.

Можна стверджувати, що художньому мисленню, як підґрунтю творчості, властиве одночасне пізнання світу та його конституювання. Через важливість позараціональних моментів в механізмі його існування особливої* значущості набуває індивідуальний досвід, знання, емоційно-почуттєвий стан та подібне особистості, включеної в творчу діяльність.

Література

1. Маслоу А. Самоактуалізація // Психологія личности: Тексти. [Сборник]. - М.: Изд-во

МГУ, 1982.

2. *Оніщенко О.І* Художня творчість у контексті гуманітарного знання. - К.: Вища школа, 2001.

3. Цит. по: Горбачева Е.И. Избирательность памяти и предметная ориентация мышления //Вопросы психологии. - 2001. - № 5. - С. 35-49.

4. Філософський енциклопедичний словник. - К. Абрис, 2002.

5. *Франко І.* Із секретів поетичної творчості: Зібр. творів. У 500-и т. - К.: Наукова думка, 1981. -Т. 31.

ЗМІСТ

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Стадник М.М.

ПРОТЕСТАНТИЗМ: ВЗАЄМОДІЯ І СКЛАДОВІ НАУКОВОГО І ТЕОЛОГІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПІЗНАННІ.....	3
---	---

Борозенець Т.Л.

ТИПОЛОГІЯ ІСТОРІОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ: ІСТОРІКО-КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АСПЕКТ	11
--	----

Лубська М.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ МУСУЛЬМАНСЬКОГО ПРАВА ТА ЙОГО МІСЦЕ В РЕЛІГІЙНІЙ СИСТЕМІ.....	25
--	----

Побуцький С.О.

ГАЛИЦЬКА МИТРОПОЛІЯ У XIV СТОЛІТТІ: ДЖЕРЕЛА ДО ВИВЧЕННЯ	33
---	----

Бугайов В.І.

СВІДОМІСТЬ СИМВОЛІВ ТЕУРГІЧНОГО МИСТЕЦТВА	43
---	----

Єфіменко А. В.

СУФІЗМ: ЕВОЛЮЦІЯ ЗМІСТУ ПРИНЦИПУ АСКЕЗИ	50
---	----

Кислий А. О.

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРАВОСЛАВНИХ ДУХОВНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ	57
---	----

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

ДзозВ.О.,

СУЧАСНА ГУМАНІТАРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ.....	67
--	----

Кодьєва О.П.

ЗОБРАЖЕННЯ ЯК СВІТОВИЙ ПОШУК: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ	78
--	----

Козакова В.С.

ХУДОЖНІ МЕТАТЕКСТИ ЯК СПОСІБ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОГО ОСЯГНЕННЯ БУТТЯ	85
---	----

Гардашук Т.В.

ЕКООСВІТА ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ90

Карпенко К.І.

ЕКОЛОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ
У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОФЕМІНІСТИЧНИХ ВИМОГ97

Живоглядова І.В.

СЕРЕДНЬОВІЧНЕ КУЛЬТУРНЕ ОБЛИЧЧЯ
ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ:
ІСТОРІЯ І ПРОБЛЕМИ САМОВИЗНАЧЕННЯ 105

ФІЛОСОФІЯ

Костенко М.В.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНУ
"СУЧАСНІСТЬ": НОВІТНЄ СУСПІЛЬСТВО БЕЗ ПРЕФІКСУ "ПОСТ-" 112

Смігунова О.Г.

КРИТИКА ЗДАТНОСТІ СУДЖЕННЯ"
ТА ПРИНЦИП СИСТЕМНОСТІ У ФІЛОСОФІЇ І. КАНТА
В КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ 122

Гончарук Т.В.

КАНТІВСЬКИЙ СВІТ В ТВОРЧІЙ ЕВОЛЮЦІЇ ОЛЕКСАНДРА КУЛЬЧИЦЬКОГО 128

Мозгова Н.Г.

ЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ С. ГОГОЦЬКОГО 135

Даренський В.Ю.

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ
ЯК ЕКЗИСТЕНЦІАЛИ ДІАЛОГІЧНОГО СВІТОВІДНОШЕННЯ..... 142

Дорога А.Є.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ДУХОВНОСТІ 151

Шелюто В.М.

ВРЕМЕННОЙ АСПЕКТ САКРАЛЬНОГО В ЗСТЕТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ 160

Старцева В.В.

МОДЕЛЬ КОНФУЦІАНСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ
ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКО-ЕСТЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ 168

Поліщук О.П.

ЕСТЕТИЧНИЙ ОСОБИСТІСНИЙ СМИСЛ ЯІ ХУДОЖНЄ МИСЛЕННЯ
(ДО ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО МОТИВУ ТВОРЧОСТІ)..... 175

Підписано до друку 9.12.2005 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Тітез.
Умов. друк. арк. 22,27. Облік.-видав. арк. 31,2
Наклад 300 прим. Зам. № 616
Віддруковано з оригіналів.

Редакційний відділ НПУ імені М.П.Драгоманова.
Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9
Друкарня НПУ імені М.П. Драгоманова.
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26